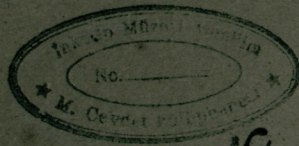

۲۶ ایلول ۱۹۱۸

صافی : ۶۲

اوجنی جلد

تیکلی محبوعه

عثمانی تاریخ

خواجہ سعدالدین

توسطی پوتون غلبا لری پادشہ بروردی . بو دورده
 یتیش علما ، جدا حرمتہ لایفاردی . ابوالسعود کی
 علامہ لہ ، باقی کی شاعر لہ پ علما صنفندن یتیشہ شلردی .
 علم ، مرد پوڑہ کارده جسارت او پاندیرر :
 باش اکہ بز ادانی بہ دنیای دون ایچون
 اللہ در توکلر اعتادمش
 بز مشکای زرکش جاہہ طباغاز
 حفا کمال لطفنہ در استنادین
 منت خدایہ دولت دنیا فنا بولور
 باقی قابلہ صیغۂ عالمہ آدینز

زمانہ ، وندیک دوڑلری ، جنوینہا کلری پووک برتہلکہ
 قارشیشندہ تحفظ و سیانت حساریلہ متحسس اولورلردی .
 ایکچی فیلب ، ایزاہت ، یکیلز آرمادا ، آندریا
 دوریا کی تاریخک او نو دولاز ناملری آرمہ سندہ ، اکہ حاکم ،
 اکہ ذی قدرت ، اکہ مغلوب اولماز برنام پوتون دبلردہ
 خوف و حرمتلہ قاریشیق برحسلہ آکیا بردی : عثمانی ...
 عثمانی حاکمینی تأسیس ایلن اکہ مهم ایکی قوت
 واردی : پادشاہ ، علما . بالخاصہ علمائک نفوذی
 پک مہمدی . پادشاہلر یکچیری وسیاہ مجوملری
 قارشیشندہ سرائی اولمہ لربشہ قابانیرکن ، علمائک

ہجرتک اونچی واون برنجی عصرلری دولنک اک
 مقتدر رجال طرفندن اداره اولوندینی بر دوردی .
 بودورده عثمانی تورک لری جهان سیاستنہ حاکم اولشلردی .
 عثمانی اردولری ماجارستان اووالرندہ ظفرلر قازانیور ،
 عثمانی دوناعالی اسکی مدنیتلرک توسع منطفہ لربشہ ،
 آق دکر حوضہ سنہ حاکم بولوشوردی . طوب فانی
 سرائی ، نفوذو حاکمیتک مرکزیدی ، عثمانی پادشاہنک
 طوغلری قبہ آئی اوکارندہ طسالغہ لاندینی ، داود
 پاشا اردو کاہندہ عثمانی آتلیرک صیرملی اکرلری ،
 عثمانی اردو سنک فیزل و صاری باراقلری کوزلوقا ماشد بر دینی

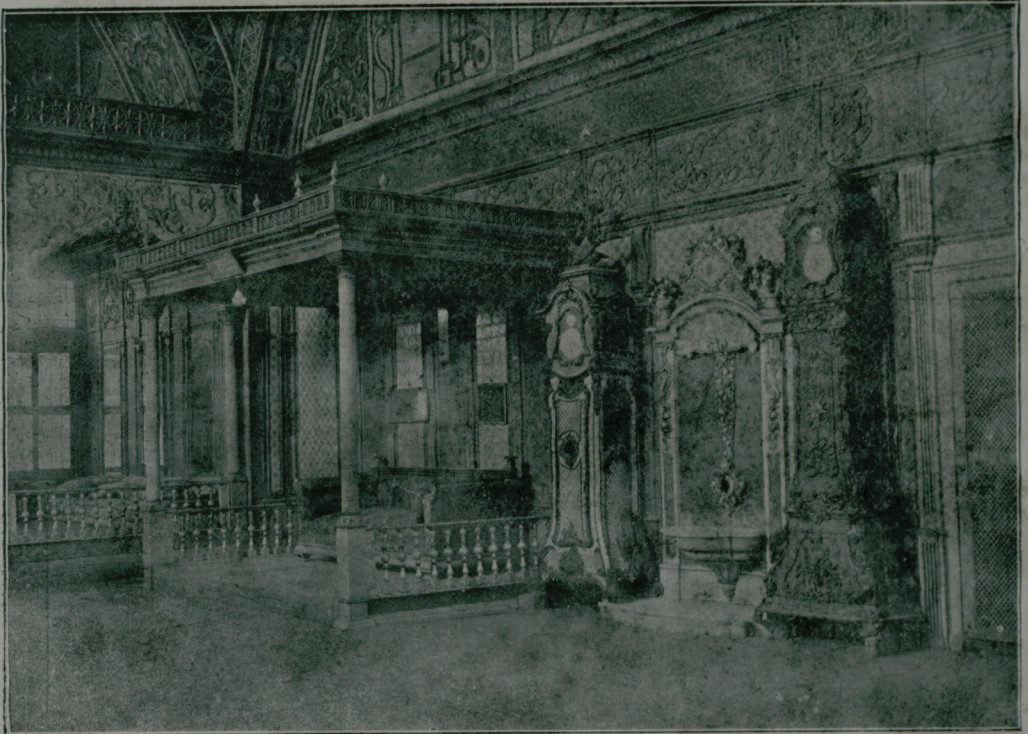

سلطان مراد ثالث دوری مہائیتندن : فیلیج علی پاشا جامی

سعدالدین افندیك حیاتی اوج نقطه نظرند دقیق ایدیلر بیلیر: خواجهانی شیخ الاسلامی، مؤرخلکی. سعدالدین افندی عثمانی تاریخده سیاسی و علمی یکی مهم وظیفه ایفا ایتدی. سلطان مراد ثالثک جلاوسنده، پادشاه ایلر برابر استانبوله کلدی. شهزاده سنک عثمانی تخته جلاوسی، سعدالدین افندیك نفوذنی بر قات دها آرتدیردی. اوتاریخندن اعتباراً

حسن جان پاك چوق زمان پاشادی، ۱۰۰۸. سنه سنه قدر مهم اولدی [۲]. اوغلی سعدالدین افندی سلطان سلیمان قانونی دورنده استانبوله دنیایه کلدی (۹۴۳). سعدالدین افندی سلیمان قانونیك پوتون ظفرلرینه شاهد اولدی. کتبلکندن، دورنك علماستندن قرهمانی محمد افندی، بده مفتی الانام ابوالسود افندی به انتساب ایتدی. یکریمی یاشنده اولدینی حالده زمانكلك پویوك علماستندن ملازم اولدی.

هیچ شاعرلر کورولوردی. مملکتک اصول و نظاملرنی علما تنسیق ایدر، پادشاهلرک بشری خطلرینه علما قارشلی لورردی. خواجه سعدالدین افندی ده، بو کزیده علما زمره سی ایچنده اك مهم موقعی اشغال ایدنلر دندی. سعدالدین افندیك پدری حسن جان ابن حافظ محمد ابن حافظ جلال الدین اسفهانیدی. یاووز سلطان سلیم (جالدران) ظفرنی متعاقب حافظ محمد ایلر پویوك

ملوک قانی سرائی: خشکار صفه سی

سعدالدین افندی «معلم سلطان» صفتیله عثمانی سرایتده دولت رجالی آره سند، پاك مهم بر وظیفه ایفا سنه باشلادی. بودورده معلم سلطان مراتب سلسله سنه پویوك بر موقعی حائز دی. شیخ الاسلام ناسلک علماك رئیس ایه، معلم سلطان ده عامانك سرداریدی. «وزیر اعظم انلری رایة» اوستنه «آق» قانوناً مناسب کورولوردی. معلم سلطان اولادینه قرق بش آقچه علوفه و بریلردی [۳]. سعدالدین افندی «قانون سلاطین آل عثمان طریقه» مسلوک» خواجهان اوژه مقدم علما و مستشار امور دین دنیا» ایدی. نامی تجیل ایچون قصیده لر

پدرنك عثمانی خاندانه صدائق سعدالدین افندی فی آرز بر زمان ایچنده پویوكلکک یاردم ایتدی. اولو اوئوز آقچه ایلر مراد پاشا مدرسه سنه، بعده خارج مدرسه سنه نائل اولدی (۹۷۲). اوئوز آقنی یاشنده (۹۷۹) صحت واصل اولان سعدی الدین افندی سلطان سلیمان قانونی دورنده پویوك بر شهرت قازاندی. سلیم ثانیك شهزاده سی سلطان مراده معلم تعیین اولوندی. اودورده سلطان مراد (مغیسا) ده ایدی، سعدالدین افندی ده (مغیسا) به کیتدی، عمرنك کتبلک زمانلرنی (مغیسا) لك یشیل اوولرنده، آغاچلر آره سنه پویوكلک شهزاده میرایلرنده کچیردی.

پدرنی ایراندن استانبوله کتیرمشدی. او تاریخن اعتباراً حسن جان «حرم محترملرینه» آلمش، آقنی پیل، هیچ بر دقیقه خدمتندن اوزاقلاشدیرماشدی. حسن جان، سلطان سلیم اولك الشصیی واک کزیده وچالندندی. عثمانی پادشاهنك خدمتده پولوندینی مدتجه «آداب سلاطین مراسمی تحصیل واسرار امور و مصاحبت ملوک استغفارلرن تکمیل» [۱] ایدن حسن جان، قهرمان سلیمك صوک دملرینه قدر خدمتده پولونمشدی. سلطان سلیم، مسلسل ظفرلردن صوکرا ترك حیات ایلدیک صره ده، اولوم دوشکنك باش اوچنده حسن جان او طور دیور، کوزلرندن یاشیل دوکوک فرآن کریم اوفوروردی.

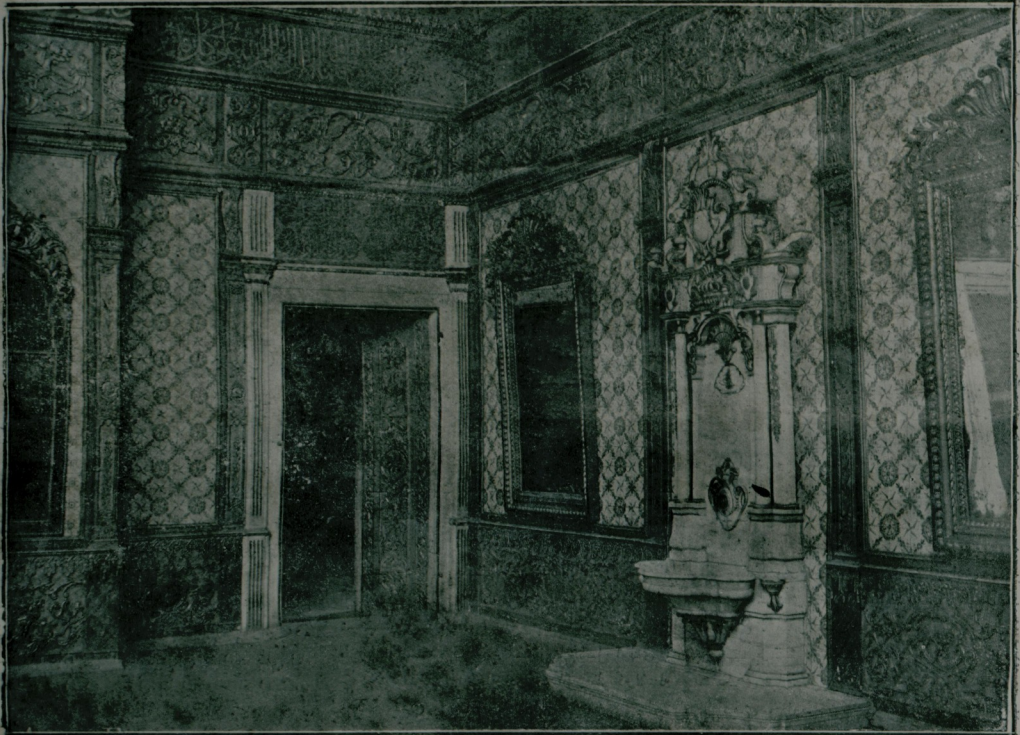
(۲) پیوی، جلد ۱، ص ۲۹۸ تولیده تاریخ (هولامه العصر ۱۹۴۳) روفه الشا، ص ۳۷

(۱) پیوی، جلد ۲، ص ۲۸۹

بریده شو ایدی : بر آون سلطان مراد ثالث ،
شهباده سی سلطان عمده ایکی خراج دفتری ویرر :
— آل . خواجه ک غریبه کوتور ، مایحتاجه
صرف المون ، دیر . سلطان محمد دفتری آایر ،
خواجه سی غری افندی ک کوتور ، خواجه سینک
اوکنه قور . غری افندی کال جدیدله دفتره باقار :
— ندر بو ؟
دیه سؤال ایدر . شهباده محمد ، محبوب و محترز :

حتی سعدالدین افندی ک نامی ذکر ایتک ایچون «خواجه
افندی» دناک کفایت ایدردی [۶] .
خواجه سعدالدین بو تون علما ناک قلیبیدی . علم و عرفانیله
برابر پادشاه پاننده ک نفوذی خلق پیننده ک اعتباری
برقات دها آرتد برردی . سعدالدین افندی ک خلقه
عرفانده پینش ، خواجه افندی ک ملازم اولان
علما ، معلم سلطانی به انساب ایله افتخار ایدرلردی .
مولی علی النقیب ، ملا علی ابن الرؤف ، سید قاسم

ترتیب اولونور ، دورینک الهمهم تألیفاتی نامته اعاف
ایدی ایدردی . اوصورتله که ، سعدالدین افندی ک « نام
تألیفی زور دیباجه کتب و رسائل واسم سامیری
واسطه المقد صاقل افصل » [۵] اولدی . سعدالدین
افندی سلطان مراد ثالثک توجهی فزاندی . پادشاه ،
معلمته صوک درجه حرمت کوستردی . هر طرفده
پادشاه ایله خواجه سی پیننده ک صمیمیتدن بحث
اولونورلردی . سلطان مراد ثالث جابوس ایچون

طوب قایی سرانی : خنکار صفه سنده مراد ثالثک دائره سته کبریه چک قایی

— خراج دفترلریدر ، سزه کوندر دیلر .
دیه جواب ویرر . غری افندی بو هدیه بدن
جدا متأثر اولور . شهباده به :
— الخدله تمای نه احوالز وار ایسه واردر ،
بو مقوله لر رضامن یوقدر ، دیر . شهباده سلطان
محمد دفتری عیناً پدینه اعاده ایدر . سلطان مراد
هیچ متأثر اولاز . لاقیدانه :
— سنک خواجه ک آئر ایسه بتم خواجه آلور ،
جوابی ویرر [۸] .

سعدالدین افندی ، بکنکه برابر ، جدا عالمدی .
باقیلر ، قریدون بکیر کی دورینک شاعر و فاضل
(۸) تاریخ سلاطین ، یازمه ، اسعد افندی کیتابخانه سی

غباری ، غری زاده ودها لک چوق علما هپ خواجه
افندی ک ملازم اولمشلردی . از جمله سید قاسم « بردانه نجه
سوره اخلاص یازوب خواجه سعدالدین افندی به
عرض ایلدکه ملازم و مدرس اولمشدی » [۷] .
سعدالدین افندی ، قلیچ علی پاشا لر ، پاله پاشا لر ،
صدراعظم سنان پاشا لرله برابر دولتک سیاسی و عسکری
ایشلرنده بویوکیر نفوذ کوستریوردی . معمایه موقع
ویارده حرصی ، سعدالدین افندی کیم زیادتی موجوددی .
دورینک اکبری سعدالدین افندی ک ثروته انهما کنه
دائر قهرله ریله نقل ایدرلردی . بو قهرلردن

(۶) « فی زماننا خواجه افندی مذکور اولسه مقصود ایدر »
پچوی ، جلد ۲ ، ص ۲۸۸
(۷) فلذک کاتب چلی ، جلد ۲ ، ص ۷۰

استانبوله کدیکی صررده تیریا کی غازی حسن پاشا
پادشاه ک رابرداری ایدی . پچوی به شو قهره فی
نقل ایتش : « اثناء طریقه خواجه افندی به سؤال
بیوردیلر . آنلری خام اولقله سعادت او پادشاه
حضرتلرینک اقدام شریفلرینه مساعدده سی اولماقله
بر مقدار کبروده قالشدر دیدیلر . فی الحال کندو
بیکارلندن برین رخت زوین و مرصع زین ایله
کوندروب و پینشجه توقف ایتدیلر » [۵] . بومقیله
او زمان هرکس دیننده طولاشیر ، خواجه افندی به
قارشی حرمنله قارشیق بر مفتونیت اوپایند برردی .

(۵) فلذک کاتب چلی ، جلد ۱ ، ص ۱۳۰
(۵) پچوی ، جلد ۲۲ ، ص ۲۸۸ — عثمانی تاریخ سونلرکی ص ۲۰

رجائی آرد سنده مهم بر موقع اشغال ایدزدی . ابوالسعود مک شیعنی ، صوفیوں کو وزارتی پوتون ایچہ لکری و پاز لافریلہ کورن سعد الدین افندی دورنک اش محترم بر ادبی ، اش جرمتہ شایان بر مؤرخیدی .

سعد الدین افندی علوم دینیہ فہم فیلس اثر لوجودہ کتہ دیک کی « تاج التواریخ » آدل بر نالیف قلمہ آدی . غایت کوزل زایش بر نسخہ منی سلطان مراد ثالثہ افندی ایک زمانہ فضل وعرفانی پوتون معاصرنہ تصدیق ایدزدی . اسونده کی لیلطہ واستقامت ایلہ دورک ایران اسلوبہ جلوب محظہ پووک بر نام قازاندی . خواجہ تاریخی هر کتہ خاندہ عترت بر موقع اشغال ایددی . عصرک شریعی خواجہ سعد الدین افندی حنفیہ مدحیہ ل یازندن کری لومر مدایر ، ازجلہ جایی چلی :

بو بقولده جهانہ ایی مفتی کلدی مولودی هر بیرینک عالی فضل وادی کیدر دیو سوال ایلر ایسک ایلری سن برسی خواجہ افندی بری خواجہ چلی

دیشدی . سعد الدین افندی مک معاصر لری کندیسی ابوالسعود افندی ایلہ هم عبار طو بوردی : ابوالسعود ، کتہ کتہ (خواجہ چلی) نالیہ شہرت پوشدی [۹] .

سعد الدین افندی ، عینی زلمندہ ، دورنک زکیئلونشدی . بشکطاش اهلایی بیله خواجہ افندی به مراجعت ایشلر ، علمزنده بر جام ، بر آتکچی فرونی یاپدیماسی رجا ایلہ شلدی .

خواجہ افندی مسئلہ فی سلطان مراد ثالثہ عرض ایددیکن زمان غلطہ قاضیبه درحال بر حکم یازیش : « خواجه مولانا سعد الدین ادام الله تعالی فضائله غلطہ

قضاة تابع بيشك طاش قريته مرحوم جدم سلطان سليمان طاب ثراه علمه سنده واقع اولان اوش عاليه ده کستنه تک علاقه سی اولماقله اعالي محله طلی ایلہ بر جام ویر آتکچی فرونی بشا ایلک مراد ایدشوب اولیاده اذن عیونم رجاسه عرض ایلدوک ایلدن انشاء الله مساعدت اولوناسی فرمان بووروشلدی [۱۰] .

خواجہ افندی سراج به کم مرقوبدی . وزیر اعظم ابراهیم پاشا سلطان مراد ثالثہ قری عایشه سلطانله اولندیک زمان « خواجہ جهان سعدی افندی اذن

عیون ایلہ اوچونوز یک آلون عقد شکاح [۱۱] ایلہ مہدی . او زمانہ قنوق ایددن نکاحلر ایسه یوز یک آنونی کیتدی (۹۶۶) .

سلطان مراد ثالث اوردخان سفرنی اجرا ایلده چکی زمان بوتون وزوزاری طو یلامشدی . یو مینانده « خواجہ جهان سعدی افندی حضر تلری » ده [۱۲] اسکهارده باغیسه دعوت بوورمشدی .

سلطان مراد ثالث خواجہ سی یک سوردی . اکثویا وزراوشیخ الاسلام عزل و نصبنده خواجہ سمنک نصیحتله عامل اولوردی . شیخ الاسلام بوستان زاده ، شاعر باقی ایلہ مجادلہ یوزندن عزل ایلدیکلری زمان ، باقی خواجہ سعد الدین افندی به مراجعت ایش : اگر افتاز کریا افندی به اولزسه بکاورک . یومیه بشر یوز فوی ویرمه .

دیش ، فقط شاعرک بو اوردوسی قبول ایلده مشدی . سلطان مراد ثالثه وفاتی ، خواجہ سعد الدین افندی ایچون ادبار ولا کتہ مقدمه تشکیل ایددی . پادشاهک جنازہ سی صبرملر ، ایچیکل اورتولرله باب السعاده مک اوکندہ ، سرورک قویو کولککلری آلتندہ طورکری ، بوستانزاده ایلہ خواجہ سعد الدین افندی آرد سنده بر مناقشه ظهور ایددی . علما ، وزرا ، ارکان دولت ، باشلرندہ سیاه شملہ لر ، بیاض عرفله جنازہ نمازده طور دفلری صرودہ بوستانزاده بر دیرنه نابولک اوکنه کچدی ، خواجہ سعد الدین افندی حدتدن کوپوردی . حال پوکه مراد ثالثه صادق خواجہ سی :

— آخر خدمتدر . جنازہ پادشاهه اداہ نماز ایدیم . دیش ، یک پادشاه سلطان محمد ثالثدن مساعدہ آلدی . یوسف بوستانزاده ک کندیسه تقدیم ایدیکلی کوردیجه صاب صاری کیلدی . نماز یتدی ، خواجہ کال اغیرار ایلہ بوستانزاده مک یانه صوقولدی ، عزیمکار برسله :

— ولی میت بکا اذن ویرمشدی . تکرار اعاذہ صلاۃ لزمدر . دیدی . مفتی افندی ایہ :

— پادشاه جهانک بالادات اندازی اذندر . نماز تمام اولدی . دیه قصبه بر جواب ویدی . سعد الدین افندیکن شری آرزو سی به شری ایلہ برجلہ قایبوردی . ایک طرف آرد سنده درین بر سکوت حاصل اولدی .

خواجہ سعد الدین بوستانزاده کیدر بر نظر فیرقلقه اکتفا ایددی . [۱۳]

سلطان محمد ثالث جلوس ایدیکلی زمان ، پادشاهه ایلک بیعت ایددی . خواجہ سعد الدین افندی ایدی او صرودہ پادشاهک اصل خواجہ لری نوالی افندی ایدی . فقط یک پادشاه « خواجہ شرفی باغیسی » فی شہ سعد الدین اقبیده مرقادی . خواجہ افندی « عصر مراد خانیده زیاده مقرر وعزز و مکرم اولدیله . الحق دولت علیہ مک کمن زکیی ایدیلر . احوال غلہ وقوف وشعوری درجہ ثباتنده اولمقله سعادتلو پادشاهه القای خیر ایشکدن خالی دکالر ایدی » [۱۴] .

سلطان محمد ثالث دورنده خواجہ سعد الدین افندی سنان پاشا ایلہ بر لکده چالیشدی . سرایده والده صفیه سلطانک توجهنی قازانماق موقوف اولدی .

(۱۳) نسیما ، جلد ۹ ، ص ۹۸ .
(۱۴) پوری ، جلد ۲ ، ص ۲۸۸ — صحاب الاخبار ، جلد ۳ ، ص ۵۷۸ .

« خواجہ سلطان جهان » بو دورده حاکم مطلق کیددی . قوجه سنان پاشا آوستریاده اوغرا دینی فلاکتلری اورتک ایچون پادشاه سفره تشویق ایلدیکلری زمان ، خواجہ سعد الدین افندی ده بو فکری موافق کوردی . سرایده « صدف دولخلت » وندیکی صفیه سلطانک توجهنی قازانماق موقوف اولماسی ، هر ایشتی قویلا یاشدیردی . خواجہ افندی سنان پاشا ایلہ تشریک مساعی ایدیکلی حالده ، سنان پاشاک حرص وشهوتی قارشیشنده یته پووک برایش کورمه یوردی . پاشاک وفاتی اورتیبه یک صدر اعظم ابراهیم پاشای التزام ایدتی . هر ایکسکده والده سلطانله مشترک حرکت ایچملری ، طرفدار لری چوغا لندی . سعد الدین افندیکن بکانه دشمنی ، شیخ الاسلام بوستانزاده ایدی . سلطان مراد ثالث جنازہ نمازده اوغرا دینی معلوماتی بردلو او توفیقوردی . همان هر فرصتده شیخ الاسلامی تحقیر ایچون بیانه آرابوردی . بر کون بو بیانه غامیله ظهور ایدتی . خواجہ افندی صدر اعظمه برابر افتاق یک میخا لک ودها سناشر بو یولاردن کلن مختصر لری اوقورکن شیخ الاسلام صدر اعظمی تبریک کلدی ، مذا کرانه دوام اولودی ، برقا دقیقه سو کر خواجہ افندی ایلہ مفتی اتام یئنده شدتی بر مناقشه باش کوستردی . سعد الدین افندی :

— چونکہ افتاق بو یارلری ومیخال استغای . جرایم ایشلر منسوب بودرک جواب یاس ویرلیوب صدق وندامت لریه دلالت ایچون میخا لک اوغری رهن طلب اولنه بو منوال اوزره مکتوبلر یازله . دیدی . مفتی افندی ایسه عسکتی التزام ایدتی : — من بعد میخا لک نه عهدی قبول ونه ده اسلامی مقبول اولق کرکدر .

جوانی ویدی . ثبات مناقشه اوزادی ، خواجہ افندی حدتندی ، مفتی فنا بر مناقشه ظهور ایلده چکندن فورقدی . صدر اعظمه دودتی :

— بزمنه یه کلدک . مناقشه به کلدک . الله تعالی مقامکری مبارک ایلہ . دیدی ، اولمقله دن چیقوب کیدتی . خواجہ سعد الدین افندی حدتی بردلو تسکین ایدمه مدی . مقیتیک « ترک مشورت » احمسی مقامته موافق بولادی ، بونکلر برابر صدر اعظمه تقوونی اجرا ایدتی ، بوتون امر لری ایستهدیک کی یازدردی . سعد الدین افندیکن اش پووک خدمتی اکری شغیرد . حتی یچوی بیله تارخنده : « کندولر تاریخ آل عثمان خانیده بدر نزو کورلری حسن جان مرحوم سلطان سلیم خان اولک حین وفاتنده اولان خدمت لری بیان بویرمیلر . کندولر یالکوز اولمقله اولان خلیفه صمدیندان ایدونکده کان بو قدر . فضیلت باهره لری خود بو حقیر اتمالی سواد خوائ افلاهی کتیا یاشندن بیروندر » [۱۵] دیور .

— مابعدی وار —

محمد رفیع

(۹) فتکله کاپ چلی ، جلد ۱ ، ص ۱۳۱
(۱۰) دیوان عیون مهم دوقری — اوچکی عصر مهرد
استانلی حیات ، ص ۴۷
(۱۱) سلاویکی تاریخی ، ص ۲۰۶ — صحاب الاخبار ،
جلد ۳ ، ص ۶۰۶
(۱۲) سلاویکی تاریخی ، ص ۲۳۰